

ANTİK YUNANDA KADINLARDA SPOR VE HERA OYUNLARI

Cuma ECE^{ID}*1 ACDE, Semra ÇETİN^{ID}2 BDE

¹Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya, TÜRKİYE

²Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya, TÜRKİYE

A Çalışma Deseni (Study Design)

B Verilerin Toplanması (Data Collection)

C Veri Analizi (Statistical Analysis)

D Makalenin Hazırlanması (Manuscript Preparation)

E Maddi İmkânların Sağlanması (Funds Collection)

ÖZET

Derleme

Bu çalışmanın amacı antik Yunanda Kadınların Spor yapmaları ve Hera oyunlarındaki rollerinin araştırılmasıdır. Literatür taraması yapılmıştır. Antik Yunanistan'da koşu en popüler spor olarak kadınlar arasında da yerini korumuştur. Hera Tanrıça Hera'nın onuruna düzenlenen ve kadınların katıldığı yarışmaydı. Olimpiyat oyunlarından 14 gün önce ya da sonra Olimpia'da yapılmıştır. Koşu mesafeleri erkelerden daha düşüktür. Kadınlar arasında üç kategoride yapılmıştır. Bazı festivallerde kadınlar kendilerini ifade etmiş ve sportif faaliyetlere katılmışlardır. Antik Yunanda Olimpiyatlara kadınların katılması yasak idi ve hatta gizlice izleyen kadınlar yakalanarak cezalandırılırdı. Yasak ve cezaya rağmen m yarışlara katılan ve yarışları izleyen kadınlar olduğu tespit edilmiştir. Daha sonraları öncelikle bekar kadınların yarışmalara katılmasına izin verilmiştir. Geçiş törenlerinde genç kızların dans ettiği ve koştuğu belirlenmiştir. Sonuç: Kadınlar tanrıça Herayı onurlandırmak ve güçlü olmak için spor faaliyetlerine katıldılar. Zaman zaman kadınları spor faaliyetlerine katılmaları yasaklandı ve seyirci olarak bile katılanlar cezalandırıldı. Yasaklardan bahsedilse de toplarla oynayan, araba kullanan, yüzen ve güreşen kadınlar olduğu tespit edilmiştir. Kazananlar yanında kaybedenlere de ödülleri verildi. Erkekler çıplak yarışırken kadınlar hera oyunlarında giysili olarak yarışmışlardır. Spor yarışmalarına kategori düşüncesini yerleştirdikleri görülür. Antik Yunanda kadınlar spor yolu ile cinsiyet ayrımına baş kaldırmış kişiler olarak kabul edilebilirler. Kadınların daha fazla spor yapması konusunda ikna edilmesi için antik çağ kadınların mücadeleleri örnek verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Antik Yunan, kadın, spor, hera oyunları, atletizm

SPORTS AND HERA GAMES FOR WOMEN IN ANCIENT GREECE

ABSTRACT

Review

The aim of this study is to investigate the role of women in sports and Hera plays in ancient Greece. A literature review was made. In ancient Greece, running remained the most popular sport among women. Hera It was a competition held in honor of the Goddess Hera and attended by women. It was held at Olimpia 14 days before or after the Olympic games. Bird distances are lower than males. It was done in three categories among women. In some festivals, women expressed themselves and participated in sports activities. In ancient Greece, women were forbidden to participate in the Olympics, and even women who spied on were caught and punished. Despite the prohibition and punishment, it was determined that there were women who participated in and watched the races. Later on, primarily single women were allowed to participate in the competitions. It has been determined that young girls dance and run during the rites of passage. Result: Women participated in sports activities to honor the goddess Hera and to be strong. From time to time, women were banned from participating in sports activities and even those who participated as spectators were punished. Although prohibitions are mentioned, it has been determined that there are women playing with balls, driving, swimming and wrestling. Prizes were awarded to the losers as well as the winners. While men competed naked, women competed in hera games dressed as well. It is seen that they place category thinking in sports competitions. In ancient Greece, women could be considered as people who rebelled against gender discrimination through sports. The struggles of ancient women to persuade women to do more sports can be given as an example.

Keywords: Ancient greece, women, sports, hera games, athletics

*Sorumlu Yazar, Corresponding Author: Cuma ECE, cumaece@subu.edu.tr,

Çıkar Çatışması, Yok – Conflict of Interest, No, Etik Kurul Raporu veya Kurum İzin Bilgisi- Ethical Board Report or Institutional Approval, Yok/No

1. GİRİŞ

Spor tarihi çağlar boyunca değişik kültürleri etkilemekle beraber antik çağlara kadar gider. Spor kültürel bir öğe olarak her devirde popüleritesini göstermiştir (Doğan ve İmamoğlu, 2020; Türkmen ve ark., 2006). Evli olmayan kadınlar, her dört yılda bir düzenlenen Hera festivallerinde koşu yarışlarına katılmıştır. Bazıları, Hera oyunlarının Panhelenik olduğunu öne sürmüştür. Sadece kadınların ve kızların katılabildiği yerel festivaller antik olimpiyatlardan ayrı gerçekleşmiştir (Koichi, 2011). Olimpiyatlarda yarışmalar yalnızca erkeklere ağıttı, kadınların katılması yasaklanmıştı. Fakat bazı istisnalar da yok değildi. Sparta kralı Arkhidamos'un kız Kyniska'nın Olympia'daki bir araba yarışında birinci olması, buna güzel bir örnektir (<https://bianet.org/bianet>). Olimpiyatlarda kadın sporcular atlı araba yarışları ile kendini göstermiştir. Spartalı Kyniska, dört atın çektiği araba yarışında olimpiyat şampiyonu ilk kadın sporcu olmuştu. Kyniska'yı kız kardeşi Agesilaus Olympia'da bir araba yarışına girmeye ikna ettiği belirtilir. O Olimpiyatta at arabası yarışlarının erkeksi cesaretle değil servetle kazanılabileceğini gösterdiği düşünülür. Kyniska'nın Olimpiyat Oyunlarını iki kez kazanmıştır. Ancak Kyniska'nın kazandığı zafer, kadın sporunun yayılmasına ya da kadın haklarının iyileştirilmesine istenilen katkıyı sağlayamadı (Koichi, 2011). Yunan Pausanias'ın bildirdikleri dışında pek bilgi yoktur. Hera oyunlarının 16 kadından oluşan bir komite tarafından düzenlendiği ileri sürülür (Kyele,2014; Şener,2018). Pausanias bekar kadınların Olimpiyat Oyunlarına girmelerinin reddedilmediğini iddia eder (Okudan ve İmamoğlu, 2021). İnsanların kişiliğinin ve kültürel gelişimin oluşumunda aile yaşamı, aile dışındaki yaşam, toplumsal beklentiler ve benzeri çeşitli faktörler etkilidir (Koca ve ark., 2018; Koca ve İmamoğlu, 2018).

Antik Yunanda Olimpiyatlar sadece erkekler için bir festivaldi. Kadınların kendi festivalleri vardı. Pausanias'a göre kadınlar her zaman dışlanmadı. Bazı erkeklerin yanlarında bir hetaera (iyi eğitilmiş ve kültürlü kadın arkadaşı) getirdiğine inanılıyor. Kadınlar olimpiyatlarda nasıl bir rol oynadılar, hangi etkinliklere

katıldılar, ne giydiler, kadınların olimpiyatlardaki tüm amacı neydi vs. Olimpiyatlarda kadınların sınırlı bir rolü vardı. Bazı araba yarışlarına katıldılar. Kendi sportif festivalleri vardı. Hera adı verilen kadınlar için ayrı bir etkinlik vardı. Ancak kadınlar at yetiştiricileri olarak katıldılar. At yarışlarında kupayı binici değil, yetiştirici aldı. Bir kadın, Kallipateira, kendini erkek kılığına soktu ve antrenör olarak görev yaptı (<https://www.rwaag.org/>).

Antik çağda kadın ve spor konusu sıklıkla tartışılmış ve spor sosyologları ve spor tarihçileri arasında popüler bir konu olmuştur. Ancak sonuçlar bilgi eksikliğine ve eski kaynakların yanlış yorumlanmasına işaret ediyor (Wacker,2016). Türklerde erkeklerin yaptığı bazı sporları kadınlarında yaptığı belirtilir (Türkmen,2019). Bu çalışmada antik Yunanda Kadınların Spor yapmaları ve Hera oyunlarındaki rollerinin güncel bilgiler ışığında yeniden yorumlanması amaçlanmıştır.

2. Gelişme ve Sonuç

Antik Yunan Kadınlarının yeri evde idi, oyunlarda yeri yoktu. Kadınların işleri sadece evde çalışmak veya rahibe olmak ve rahiplerin yanında çalışmak olduğundan, kızların beden eğitimi veya faaliyetlere katılmaları gereksiz görünüyordu (Karakullukçu ve İmamoğlu, 2021). Antik Yunan kültüründe iki kadın sınıfı vardı. Antik Yunanda Hetairai: Daha sofistike, kültürlü (ancak eve uygun değil) demektir. Genellikle güzellik yerlerinde çıplak kadınlar bulunur. Ancak bunlar sportif ortamlarda bulunmazlardı. Rahibe hariç evlilik çağındaki kızlar Olimpiyat Oyunlarına katılamazlardı. Kallipateira hariç Olympia'da hiçbir kadın yakalanmamıştı. Kallipateira erkek antrenör kılığında ve oğlunu yarışmaya götürdü. Oğlu kazandı ve o yakalandı. Ancak babası, erkek kardeşi, yeğenleri ve oğulları Olympia galipleri olduğu için öldürülmedi. Olympia'ya katılan herhangi bir kadın Tropaion dağının uçurumundan aşağı atılırdı Atalanta babası tarafından avcılık, güreş ve koşma konusunda eğitilmiş bir kız idi. Kalydon domuzunu ilk vuran; Pelias'ın cenaze oyunlarında gösterilen Peleus ile güreşti. Atalanta talipleri çok olmasına rağmen evlenmek istemediği hikayesi anlatılır. Eğer biri onu yarışta yenebilirse onlarla evleneceğini ilan etti; değilse... onları öldürürdü. Başka bir hikaye: Genç bir adam, Afrodite'ye dua etti, ona dikkatini dağıtmak için yol boyunca fırlattığı üç altın elma verdi (ahlaki: kadın yeteneklerini küçümseyin, hala kalbinde anlamsız bir kadındı),(Anderson, 2019).

Hera Tanrıça Hera'nın onuruna bir kadın yarışmasıydı ve Olimpiyat oyunlarından 14 gün önce ya da sonra Olympia'da yapıldı. Faaliyetlerini dans, koşu, atlamalar, top oyunları, güreş, cirit ve disk atma oluşturuyordu (Memiş ve Yıldırım, 2011). Koşmak Antik Yunanistan'da oldukça popüler bir spordur (Karakullukçu ve İmamoğlu, 2020). Antik Yunan'da kimi kadınlar çeşitli yarışmalara katılıp ödüller kazandılar (Şentürk ve Özdilek, 2007). Milattan önce 3. yüzyılda Erythrai'de Aristomakhe ve Milattan önce 3. yüzyılın sonlarında Smyrna'dan yarışmalara katılan Aritodama adlı iki kadın bilinmektedir. Bu dönemde kadınlar sanatın yanı sıra bilimle de uğraşmışlardır. Örneğin; Alexandria'dan Diophila adlı hem şair hem astronom bir kadından; Milattan önce 2. yüzyıla ait Boiotia'dan bulunmuş bir yazıtta bir kölenin, bir kadın tarafından azad edildiğinden ve bu söz konusu kadının şahsına ait bir serveti olduğundan söz edilmiştir. Yine bu dönemde kadınların evlenecekleri erkeği (şartlarını bizzat kendisinin belirlediği) seçme şansına diğer dönemlerden daha fazla sahip olduğu anlaşılmaktadır (Uslu, 2018). Yunan dünyasının bazı kaynaklarında belirtilen kadın spor aktiviteleri vardır. Özellikle, koşarken tasvir edilen kızlar vardır. Kadınların egzersiz yapmasını emreden Lycurgus tarafından kadın sportif aktivitelerin teşvik

edildiği ve “iki sporcudan daha güçlü çocukların doğacağını göz önünde bulundurarak kadınlar için koşu ve kuvvet yarışları düzenledikleri” söylenmiştir. Lycurgus genç kadınların vücutlarını koşu, mücadele, disk atma ve cirit atışı ile eğitmelerini sağladı. Spor yapan kadınlar daha iyi gelişir ve kadınlar doğumdaki acılara cesaretle dayanırlardı. Yapılan yarışmalarda kadınlar erkeklerden farklı yerlerde otururlardı. Arkaik ve Klasik dönemlerde Sparta dışındaki Yunan kentlerinde kadınlar, kendilerine izin verildiği ölçüde sadece festivallerde kendilerini ifade etmiş ve sportif faaliyetlere katılmışlardır. Fakat Hellenistik dönemle birlikte dönemin getirdiği birtakım yenilik ve özgürlüklerle birlikte kadınların diğer alanlarda olduğu gibi bu alanda da başarılarını sergileme şansı elde ettikleri anlaşılır. İlyada ve Odesa destanları mücadeleye dayalı yarışlardan bahseder (Doğan ve İmamoğlu, 2019; Kyle, 2014; Uslu, 2018; Okudan ve Koca, 2020).

Antik çağda sporun kökeni ile ilgili birçok tartışma yapılmıştır. Horn'un bahsettiği gibi cenaze oyunlarının toplumlarında önemli bir rol oynadığı açıkça söylenebilir. Öldürülen Patroklos'un onuruna düzenlenen cenaze oyunları Homer tarafından ayrıntılı olarak anlatılıyor ve ödüllerin sadece çeşitli disiplinlerde kazananlara değil, aynı zamanda kaybedenlere de verildiğini belirtmekte fayda var. Bu ödüller üçkoşulu kazananlardan, altın külçeler ve ayrıca kadınlardan oluşuyordu. Binicilik yarışmasında birincilik ödülü olarak 'hareketinde kusursuz' bir kadın bir tripod ile birlikte teslim edilmişti. Güreş müsabakasında kaybedene ödül olarak 'zor işlerinde yetenekli' başka bir kadın hizmet etmek zorundaydı. Homer, bu kadının değerinin dört öküz olduğunu ve kazananın on iki öküz değerinde olan üçkoşulu sehпасına kıyasla bile belirtir. Atletizmin antik çağdaki gelişimi tamamen erkeklerin alanı olan eğitim askeri tatbikatlarla da bağlantılı olmuştur. Kadınlar savaşa, hatta avlanmaya katılmazlardı. Eski Yunanlılar, kadınları medeni haklara sahip üyeler olarak gördüler ve genel olarak onları kamusal yaşamdan dışladılar. MÖ 3. yüzyıldan itibaren, ağırlı kadınların belirli spor salonlarına erişimi vardı, ancak bu, onların fiziksel faaliyetlerde buldukları anlamına gelmiyor. Kadınların Yunan toplumunda açıkça tanımlanmış rolünü takiben, kadınlar, çocukların yetiştirilmesi ve eğitilmesi de dahil olmak üzere ev ve aile sorumluluğunu üstlendiler. Günlük çalışan kadınların sağlıklı ve verimli kalmaları için gerekli olan bazı egzersizleri yapmaları bekleniyordu. Antik Sparta toplumundaki kızlar, diğer Yunan polislerinden farklı bir şekilde eğitilmiş gibi görünüyor. MÖ 6. yüzyılda Lykurgos'un yaptığı reformlardan beri, kızlar ve erkekler eşit olarak eğitilmişti. Kızlar, erkekler gibi korolarda performans sergilerler ve Artemis Ortheia tapınağının yakınındaki Erotas kıyılarında bir dromos'ta erkek meslektaşlarıyla aynı fiziksel eğitime sahiptiler (Wacker, 2016).

Yunan antik döneminde kadınlar ve yarışmalar: Antik Olympia'daki oyunlarda her zaman erkeklere ayrılmıştı. Kadınların katılmasına izin verilmedi ve evlendikten sonra onları izlemekten bile men edildiler. Olympia için bu oldukça muhafazakar yaklaşım vardı. O zamanlar bile bu tartışmalıydı, çünkü biliyoruz ki Girne'de bir tapınakta yapılanlar, Delos'takiler gibi diğer yarışmalar kadınları seyirci olarak kabul ediyor. Spor arenasında kadınların yasaklanmasının en ünlü istisnası, Sparta Kralı Agesilaos'un kız kardeşi Kyniska'nınkiydi. Olympia'da bulunan parçalı dairesel heykel kaidesi üzerinde Kyniska'dan bir araba yarışının galibi olarak bahseden bir yazıt vardır. Olay muhtemelen MÖ 396 yılında gerçekleşti ve Sparta, ünlü kızını, Sparta krallarının hatırasına savaş arabası sürücüsü olarak değil, arabanın sahibi olarak ve Yunanistan'da tacı kazanan tek kadın olarak terfi ettirdi. Koşmak da Arkaik zamanlarda kadınlar için tasvir edilen bir beceri gibi görünüyor ve Sappho'daki 'donanımlı kıza' atıfta bulunuluyor. Ne yazık ki, bu alıntının bağlamı net değildir ve Panathenaia'da düzenlenen güzellik

yarışmalarından bilindiği üzere kadınların rekabet becerilerinden çok güzelliğiyle bağlantılıdır. Kadın koşucularla ilgili antik kaynaklar son derece nadirdir ve çoğunlukla vahşi doğada koşan ve erkeklere karşı güreşen ve birçoğu onunla evlenmek isteyen bakire avcı Atalanta ile bağlantılıdır (Doğan, 2020; Wacker, 2016).

Kadınlar ve 'geçiş ayinleri': Artemis, antik Yunanistan'da doğurganlık ve büyümeden sorumlu, hem çevresel hem de insan olan doğanın tanrıçası olarak popülerdi. Ona tapınma, doğumla bağlantılı ritüellerden evliliğe kadar uzanır ve kadın doğasının tüm aşamalarını veya "geçiş törenlerini" kapsar. Brauron, Amarysia, Sparta gibi Artemis tapınaklarında ve - Efes'in en ünlüsü - onun için ritüeller dans ve koro törenleriyle ilgiliydi. Kızları ve genç kadınları evliliğe hazırlıyordu. Bahsedilen festivaller Yunan toplumunda danslar, korolar ve zihinsel ve fiziksel ritüeller gerçekleştiren gelinleri ve genç kızları bulmak için fırsat olarak kullanılmıştır. Görevleri sadece evlilik ve evli kadınlarla sınırlı olan Hera'nın aksine Artemis, ergenlerle ve onların adet görme ye başlamad döneminden erişkinlik dönemine geçişteki önemli 'geçiş törenleri' ile ilgilenirdi. Artemis'i onurlandıran ritüellerin özelliklerini gösterebilecek bazı örnekler mevcuttur. Olympia'da, Artemis'in kendisinin, Alpheios nehrinin kişileşmesi ona açık olduğunda ve daha sonra ona tecavüz ettiğinde, perilerle dans eden bir ritüel korosunun parçası olduğu kaydedilir. Bu efsane, Letrini yakınlarında, Elis ile Olympia arasında, Artemis Alpheionia'nın bir heykeline tapınıldığı bir kült alanıyla ilgilidir. Efes'teki Artemis için iyi belgelenmiş ritüeller, tanrıça heykelinin etrafında dans eden ve müzik yapan, gevşek saçlı kızlarla bağlantılıydı. Festival boyunca ve kendilerine gelin bulma arayışında genç erkeklerin hediye, at ve meşale taşıdığına inanılırken, genç kızlar sadece kendilerini sunarlardı. Genç kızlar, müzik ve atletizm yarışmalarında Pythian ritüellerini örnek almış gibi görünen Magnesia'daki Artemis Leukophryne için dört yılda bir düzenlenen festivalde koro danslarında da performans sergilediler. Akademisyenler, Artemis'in onuruna orada uygulanan ritüellerin, evlilik çağına yaklaşan kızların geçiş törenleriyle bağlantılı olduğu konusunda genel olarak hemfikirdir. Ayinle ilgili en eksiksiz kayıt, Arisoph için bir Scholion'a kadar uzanır. Lysistrata Brauron tapınağına bir ayının yapıldığı bildirildi. Bir kız ayıya yaklaştı, onunla oynamaya çalıştı, ancak bunun yerine vahşişleşip ona saldıran ve onu kör eden canavarı kızdırdı. Kızın erkek kardeşi daha sonra ayıyı öldürdü. Sonuç olarak Artemis, tüm kızlara ayı gibi olmalarını ve safran kaftan kullanmalarını emretti. Arkteia 'geçiş töreni' olarak: Arkteia festivali her beş yılda bir yapılırdı. Ayılar ya da arktoiler, kabileler ya da filumlardan seçilmişti. Genç erkekler uygun yurttaşlar olarak görülebilmeleri için askeri eğitimlerinin bir parçası olan ephebeia'yı geçmek zorundaydılar. Genç kızlar, bir kadın olarak ritüel görevlerini yerine getirmek için Arkteia'ya katıldılar. Toplumda çocuk sahibi ve saygın hane reisi olarak hizmet etmek amacı ile katıldılar. Ephebeia ve genç kadınlar için geçiş törenleri, Atina toplumundaki resmi görevlerin bir parçasıydı. Evlenmeden önce ayıyı oynamak Brauron'daki ritüellerin bir parçasıydı. Hem sitelerdeki hem de özel mülkiyetteki diğer vazo resimlerinin daha yakından incelenmesi, bu ritüellere daha fazla ışık tutmaya yardımcı olabilir. Bir vazoda, çıplak kızlar kolları uzanmış ve avuçları açık, birbiri ardına koşarken tasvir edilmiştir (Resim1, 2). Sadece yaşlı kızların çıplak olduğu gösterilmektedir ve tasvir edilen durumlar evlilik öncesi dönemi yansıtmaktadır. Diğerleri hafif chitons giymiş, ancak yine sıralar halinde koşuyor. Kızlar, hayvanın bir palmiye ağacının altına yerleştirildiği en az bir örnekte gösterildiği gibi ya bir ayıdan kaçıyor ya da bir sunağa doğru kaçıyor gibi görünüyor (Resim 1). Bir krateriskosun (Resim 1) gövdesinde, kısa saçlı genç kızlar safran rengine kısa khiton giymiş olup koşma pozisyonunda (yarışan) betimlenmiştir (Leger,2015).

Resim 1. Koşan genç kızlar:
Krateriskos (MÖ 500-475)

Resim 2. Birbiri ardına koşan genç kızlar

Bu sahneler, Arisoph'ta anlatıldığı gibi açıkça ritüellerle bağlantılıdır. Lysistrate Koşu yarışmalarına ilişkin endikasyonlar mevcut değildir; tasvirler, kızların çok özel bir şekilde temsil edilmesine aykırıdır, bu da olası bir koşan agon teorisiyle çelişir. Ek olarak, bu vazo resimlerinden birkaçı, bir sunağın yanında dans eden giyimli kadınları tasvir ediyor. Bu kadınlar 'geçiş ayinlerini' çoktan geçmiş ve evlilik çağına gelmiş olabilirler (Resim 3). Artemis'in görevlerinden biri genç kızları daha uysal hale getirmek ve onları evliliğe hazırlamaktı. Bu bağlamda ayıyı oynamak, evlenmemiş ve çoğunlukla çıplak bakirelerin evcilleştirilmemiş yaşamının bir metaforu olarak görülmelidir, oysa düzgün giyimli kadınlar geçiş töreninden sonraki bir statüyü temsil eder: ve bu nedenle, kızların dans ettiği ve koştuğu anlamına gelebilir (Wacker, 2016).

Hellenistik dönemde yapılmış bronz orijinalin bir kopyası olan heykel (Resim 4) Pausanias'ın söz ettiği Heraia oyunlarındaki yarışlarda kazanan kadın atlet yada sporcu olmalıdır. Sporcu ve savaşçıların giydiği khitonu giymiş ve hareket halinde betimlenmiştir. Bir göğsü açıkta bırakan giysi, sol omuz üzerinde bağlanmış olup etekboyu, dizin üzerinde verilmiştir (Gill, 2019; https://en.wikipedia.org/wiki/Hera_Games).

Resim 3. Üst üste binen hareketlere sahip iki dansçı

Resim 4. Atalanta (MÖ 1. yy).

Koro dans: "Arkaik Yunan şiirinde, müzik tanrıların zevkidir!" ve müziğin en popüler ifadelerinden biridir: korolar, hareket eden ve dans eden bir grup şarkıcıyı içerir. Bu koroların tasvirleri Arkaik ve hatta Demir Çağı zamanlarına kadar uzanır: örneğin Resim 5'de dokuz erkek ve 16 kızı gösterir, hepsi çıplak performans sergiliyor veya Resim 6'da 15 giyinik kızı gösteriyor. Koro dansları, düğün kutlamalarına veya ziyafetlere eşlik etti, ancak ritüel bağlamlarda da yaygındı. Artemis (örn. Brauron), Demeter (örn. Eleusis), Hec (örn. Argos) veya Physoa (örn. Elis) gibi tanrıçalarla ilişkili oldukları çeşitli kutsal alanlardan bildirilmektedir. Akor, sosyal düzenleri oluşturmak için kullanıldı ve bazı bilim adamları, dansın bedensel olarak sporun bir varyasyonu olduğuna işaret ediyor (Wacker,2016). Diğer bir krateriskos parçası (Resim 7) üzerinde ise saçları toplanmış veya kısa verilmiş ve el ele tutuşarak dans eden genç kızlar betimlenmiştir. (Çevik,2009). Korinthos vazoları üzerinde komastlı dansçılarda önemlidir. Dansçılar dar ve kısa khitonlar giymektedir. Ellerinde boynuzlu kadehler ve kâseler bulunur. Ayrıca bu şekildeyken kalçalarını vurarak ya da tekme atarak dans etmeleri betimlenmiştir (Çakır,2011). Flüt eşliğinde yapılan savaş danslarına sık rastlanılır. Eğlenceler ve oyunları gösteren tasvirlerde, çember atlayan delikanlılar, kuş kafesleri, yapraklı yelkenleri olan oyuncak arabaları ve tahterevalliler üzerindeki kızlar görülmektedir. Ayrıca müzik dışında profesyonel eğlence, akrobatlar ve geç dönemde çıplak kızlar tarafından yapılan savaş dansları vardır (Boardman, 2002). Aynı döneme ait kırık bir krateriskos parçası (Resim 8) üzerinde ayı maskesi takmış genç kızlar betimlenmiştir. Törene katılan ve çıplak bir şekilde betimlenen genç kızların her iki kolu yana doğru açılmış; ayrıca sol ellerinde çelenk benzeri bir nesne tutmuş vaziyette; sol bacak geriye, sağ bacaklar ise ileriye doğru uzatılmış, koşu ya da dans pozisyonunda işlenmiştir.

Resim 5. Erkekler ve kadınlarla koro dansı

Resim 6. Kadınlarla koro dansı

Resim 7. Krateriskos Parçası (MÖ 500-475)

Resim 8. Krateriskos Parçası (MÖ 500-475)

Arkaik bronz bakire Spartalı sporcu heykeli (Resim 9) ve Geç Arkaik döneme ait bir hydria (Resim 10) üzerinde Hera festivalinde yarışlara katılan kadınlar betimlenmiştir. Ana sahnede koşmakta olan kadınların, koşu hızından dolayı, saçları ve giysileri savrulmuş şekildedir. Kısa khiton giymiş bu sporcuların sol el ve bacakları geriye doğru savrulmuş olup sağ el ve bacaklar ileriye doğru yukarı kalkık bir şekildedir. Hellenistik döneme ait Palestrina'dan bulunmuş bronz bir strigil (sporcular üzerindeki yağ ve tozları temizlemek için kullanılan çubuk) (Resim 11) üzerine bir spor yarışmasında galip gelen ve ödül alan çıplak kadın atlet/sporcu yerleştirilmiştir. Bronz kazıyıcı (strigil), elinde bir strigil tutan bir kız-atlet olarak döküm sap. Kız parmaklarının ucunda duruyor ve gözlerini güneşten koruyor. Bağcıklı koşukabılar dışında çıplak. Dalgalı saçları üç çiçekle süslenmiş bir bandın etrafında kıvrılmış ve sonra bir topuzla bağlanmıştır (<https://www.britishmuseum.org>).

Resim 9. Bronz Heykel (MÖ 500).

Resim 10. Hydria (MÖ geç 6. yy).

Resim 11. Bronz Strigil (MÖ 3. yüzyıl).

Antik Yunanda Hera oyunlarına kadınların katılımı: Olympia tanrılarının kraliçesi ve Zeus'un karısı tanrıça Hera'ya adanan Hera Oyunları, Elis'teki Olimpiyat stadyumunda düzenlenen ilk resmi kadın atletizm yarışmasıydı. MÖ 6. yüzyılda meydana gelen oyunlar, muhtemelen Olimpiyat yılının kendisinde, erkeklerin oyunlarından önce yapıldı. Başlangıçta Hera Oyunları sadece koşu yarışlarından oluşuyordu. Etkinliklerin şampiyonları Hera'ya kurban edilen hayvandan zeytin kron ve et ile ödüllendirildi. Ayrıca Hera'ya heykel veya portre adama hakkı da vardı. Kazananlar Hera'nın tapınağının sütunlarına isimlerini yazacaklardı. Koşu yarışlarının tek kaydedilen galibi, Pelops'un yeğeni, aynı zamanda Zeus'un torunu olduğu söylenen efsanevi Chloris'tir. Hera Oyunlarına katılım genç, evli olmayan kadınlarla sınırlıydı. Erkekler genellikle Olimpiyatlarda çıplak olarak yarışıyorlardı, ancak Hera Oyunlarına katılan kadınlar genellikle ağır fiziksel işler yaparken erkekler tarafından giyilen bir giysi olan chiton giyiyorlardı. Pausanius, anlattıklarında görünüşlerini "saçları aşağı sarkıyor, bir tunik dizinin biraz üstüne uzanıyor ve sağ omzunu göğsüne kadar çıplak" olarak tanımlıyor. Hera Oyunlarının kökeninden kimse emin değil. Pausanius konuyla ilgili iki ayrı teori sunar. İlk teori, Kraliçe Hippodameia'nın Pelops ile evlendiği için Hera'ya minnettar olduğunu ve Hera'nın onuruna koşu yarışlarında yarışmak için 16 kadını seçtiğini öne sürüyor. Diğer teori, bunun Elis ve Pisa şehirleri (batı Yunanistan'da) arasındaki gerilimleri çözmek için diplomatik çabaların sonucu olduğunu öne sürüyor. Her dört yılda bir Hera için bir cüppe dokumak ve oyunları barışın sembolü olarak düzenlemek için 16 Mora şehir devletinin her birinden 16 bilge, yaşlı kadın seçildi. Pausanius şöyle yazdı: "Her dört yılda bir Hera için 16 tarafından bir elbise dokunur ve aynı zamanda Hera adlı oyunlar da yapılır." Hangi toplumsal değişikliklerin Yunanlıların kadınlar için ayrı oyunlar kurmasına yol açtığını veya Hera Oyunlarının kadınlar üzerindeki kısıtlamaların geçici bir hafifletilmesi olup olmadığını tespit edemeyiz. Bununla birlikte, çoğu tarihçi, bunun Helen yarımadasındaki Roma etkisinin artmasından kaynaklanabileceğini öne sürüyor (<https://thewire.in/history/>).

Olimpiyatların spor etkinliklerine hiçbir kadının katılmasına izin verilmedi. Bir erkeğin yarışmasını sağlamak için, sporcular oyunlara katıldıklarında çıplak

olacaklardı. Bu kuralın, bir kadının sadece oyunlara katılmakla kalmayıp iki kez kazanmasına izin veren gerçekten büyük bir istisnası vardı. Kyniska, Sparta'da zengin bir aileden geliyordu (babası Kral II. Archidamus'du). Spartalı kadınlar toprak ve eşyalarını miras alabilirdi ve Kral Archidamus öldüğünde, servetinin ve atlarının bir kısmını miras aldı. Bu atları elinden geldiğince en iyi şekilde yetiştirdi ve onları prestijli at yarışı olan tethrippon'a soktu. Kurallardaki bir boşluk altında, tethrippon'u kazanan atların sahibi ve efendisi bu etkinliğin kazananlarıydı (yarışçılar veya atlar değil, çünkü yarışçılar genellikle köle ve atlar atlardı). At yarışı maliyetli olduğu için (ve çoğu kadının onlara bakma ve yetiştirme imkânı olmadığı için), at yarışı etkinliklerinin galibinde cinsiyet meselesi gündeme gelmedi. MÖ 396'da Kyniska atlarını tethrippon'a bindi ve herkesi şaşırtarak (atların sahibini bulduğunda) kazandı. Kyniska bir Olimpik Sporda yarışan ve kazanan ilk kadın oldu ve bir sonraki Olimpiyatlarda (dört yıl sonra) tekrar denedi ve tekrar kazandı. Tören için stadyuma girmesi ve ödülünü (zeytin yapraklarının tacı) alması reddedilirken, yine de Olimpiyatları kazandı (kadınların rekabet edemeyeceği düşünülen bir şey). Statüsünü Zeus'un mabedine yerleştirmesine izin verildi (tethrippon'u kazananlara bu onurun verildiği bir şey) ve yazıyı "Hellas'ta bu tacı kazanan tek kadın olarak ilan ediyorum" yazması için görevlendirdi. Kyniska'nın "tamamı erkekler" Olimpiyatlarını kazandığı galibiyet, daha fazla kadının Olimpiyatlara aynı boşlukta girmesi ve onun gibi etkinliği kazanması için bir model oluşturdu. Kyniska'nın şehir devleti olan Sparta, kadınları genel olarak spor yapmaya (sadece at etkinlikleri değil) teşvik eden çok az yerden biriydi. Sparta ayrıca sağlıklı, zeki kadınların güçlü erkekler üreteceği varsayımından dolayı kadınlar için bir eğitim sistemine (Yunanistan'ın diğer bölgelerinden çok farklı bir şey) sahipti. Spartalı kadınlar şehir eyaletinin her yerinde spor faaliyetlerine katılırlardı ve Sparta'nın birçok bölgesinde kadınlar için mini güreş ve koşu yarışmaları düzenlerdi (evlilik ve üremeyi teşvik etmek için "erkek çocuklara" katılmalarına izin verilir), (Scanlon,2004; <http://www.outsports.com/os>). Bu fikir, Platon Cumhuriyeti'nde bulunan önemli bir söylemle örneklendirilir. Mantıksal olarak kadın ve erkeklerin aynı eğitimlere sahip olması gerektiği sonucunu çıkarırken, söylemdeki bir konuşmacı, spor salonları örneği üzerinden bu eşit eğitim kavramında büyük bir sorun ortaya çıkarmaktadır. Eşit eğitim fikrini öne sürmek iyidir, ancak pratikte, kadınlara sporda eşit muamele edilirse, "en saçma şey, palaestrada çıplak kadınların görmesi, egzersiz yapması olacağı düşüncesiyle alay konusu olur. Erkeklerle, özellikle artık genç değilken; kesinlikle bir güzellik vizyonu olmayacaklar. ". Bu alıntının anlamaya çalıştığı şey, fiziksel olarak kadınların erkek bedeni kadar değerli olmadığıdır. Erkekler daha güzel görülüyor ve kadınları çıplak spor yapıyor gibi düşünmek Antik Yunan toplumu tarafından biraz iğrenç olurdu. Platon, bu fikre, eşitlik konusundaki fikirleriyle alay edildikleri halde kadınlara erkeklerle eşit muamele edilmesi gerektiğini ve bu tür toplumsal önyargıların er ya da geç ortadan kalkacağını öne sürerek yanıt verir. Platon temelde kadınlara bir süre eşitlik vermenin ve kadınlara yönelik bu tür endişelerin ve çıplaklığın ortadan kalkacağını, çünkü toplumun çıplak kadınları küçümsemenin eski normunun yerini alacağını söylüyor. Yine de Platon, 13 yaşından sonra kızların uygun kıyafetler giymesi gerektiğine inanıyordu. Kadınlara farklı muamelenin yapıldığı bir başka alan da, kadınlara yönelik olayların otomatik olarak engellendiği ve faaliyetin yoğunluğunun azaltılmasıydı. Kadınlar Olimpiyat stadyumunda (Hera oyunları sırasında) koşu yarışları yaparken, erkeklerin kullandığı parkurun 5 / 6'sı olan parkuru kullandılar. Parkur kadınlarda 158 m, erkeklerde 192 m idi. Bu, kadınların erkeklerle ilişkilerinde aşağılık olduğuna dair Yunan görüşüne bir yanıt olma eğilimindeydi. Erkekler daha güçlü görülüyordu, bu nedenle kadınlar bir spora gireceklerse, onlara bir engel verilmelidir (<http://www.bbc.co.uk/history>). Hera, Olimpiyatların kadın versiyonuydu ve her

dört yılda bir gerçekleşti (Tekin ve Tekin,2014). Pausania oyunları şöyle tanımladı: "Oyunlar kızlar için koşu yarışlarından oluşuyor. Bu katılımcıların hepsi aynı yaşta değil. İlk koşanlar en genç olanlardır, onlardan sonra bir sonraki yaş gelir ve en son koşan bakirelerin en yaşlısıdır... kazanan bakirelere zeytin kronları verirler ve ineğin bir kısmını Hera'ya kurban eder. " Hera erkek Olimpiyatları kadar ünlü olmasa da, kadınların koşu yarışlarında yeteneklerini sergilemek için girebilecekleri Yunanistan çapında bir yarışmaydı. Hera bir kadının bir sporcu olarak saygı ve şeref kazanabileceği bir yerdi (<http://faculty.>) Homeros'un Odyssey ve Xenophon's Symposium, toplarla oynayan, araba kullanan, yüzen ve güreşen kadınları anlatıyor. Hera'nın test ettiği gibi koşmak da çok yaygındı. Sporda, bir Antik Yunan kadınının atletizmle uğraşmasını engelleyen cinsiyet nedeniyle toplumsal baskılar ve bölünmeler olsa da, antik Yunanistan'daki kadınlar hala birçok fiziksel aktivite yaptılar. Sparta kadınları Antik Yunan zamanlarında bir istisnaydı, ancak kadınların çoğu hala bir tür spor yapıyordu. Yaptıkları şey erkeklere göre farklı ve yoğunluğu azalmış olsa da, Antik Yunan kadınları spor tecrübesine sahipti. Buna ek olarak, Olimpiyatlar ölüm tehdidiyle reddedilirken Yunanistan'daki kadınların hera oyunları gibi yarışları vardı (<http://matriarchy.info>;<http://www.eric.>).

Sonuç olarak, Kadınlar tanrıca Herayı onurlandırmak ve güçlü olmak için spor faaliyetlerine katıldılar. Zaman zaman kadınları spor faaliyetlerine katılımları yasaklandı ve seyirci olarak bile katılanlar cezalandırıldı. Yasaklardan bahsedilse de toplarla oynayan, araba kullanan, yüzen ve güreşen kadınlar olduğu tespit edilmiştir. Kazananlar yanında kaybedenlere de ödülleri verildi. Erkekler çıplak yarışırken kadınlar hera oyunlarında giysili olaraktan yarışmışlardır. Spor yarışmalarına kategori düşüncesini yerleştirdikleri görülür. Antik Yunanda kadınlar spor yolu ile cinsiyet ayırımına baş kaldırmış kişiler olarak kabul edilebilirler. Kadınların daha fazla spor yapması konusunda ikna edilmesi için antik çağ kadınların mücadeleleri örnek verilebilir.

3. ÇIKAR ÇATIŞMASI VE ETİK KURUL ONAY

Çıkar çatışması: *Yazarlar tarafından çıkar çatışması olmadığı bildirilmiştir.*

Finansal destek: *Yazarlar tarafından finansal destek olmadığı bildirilmiştir.*

Etik Kurul Onayı: *Bu çalışmada Etik kurulu raporuna gerek duyulmamıştır.*

4. KAYNAKÇA

- Anderson, W. (2019).** "Women in Ancient Greek Sport", SchoolWorkHelper, <https://schoolworkhelper.net/women-in-ancient-greek-sport/>.
- Boardman, J., (2013).** Kırmızı Figürlü Atina Vazoları Arkaik Dönem, (Çev.: G. Ergin), Homer Kitabevi, (2. Baskı), İstanbul
- Scanlon, T. (2004).** Games for Girls. www.archaeology.org/online/features/olympics/girls.htm
- Çakır, H.İ. (2011).** Arkaik Dönem Yunan Seramiklerinin İncelenmesi ve Günümüz Yorumlamaları. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı Yüksek Lisans Tezi
- Çevik, A. (2009).** Antik Yunan Tiyatrosu: Atina ve Drama, (1. Baskı), ÇOMÜ Yayınları, Çanakkale. 21.
- Doğan, E., İmamoğlu, O. (2020).** Güreşin Kökenleri ve Bazı Ülkelerde Antik Güreş, 11. Bölüm, Sporda Bilimsellik ve Akademik Yaklaşımlar-2, (Ed. Ali Türker- Tuba Fatma Karadağ), sayfa 173-188, Gece Kitaplığı, Ankara. web:www.gecekitapligi.com
- Doğan, E., İmamoğlu, G.(2019).** Interpretation Of Sporting Activities And Visuals in Iliad and Odyssey, *Turkish Studies*, 14(3); 485-496 . 10.29228/TurkishStudies.24990
- Doğan, E. (2020).** Dünyanın En Eski Sporları Üzerine Düşünceler, Sporda Akademik Yaklaşımlar – 6 (Editörler: İdris Kayantaş- Mehmet Söyler), sh:23-37.
- Gill, N.S. (2019).** Why Weren't Women at the Olympic Games?. <https://www.thoughtco.com/women-at-the-olympic-games-120123>
- Koca, F., İmamoğlu, G., İmamoğlu, O. (2018).** Hunting, Horse Riding and Archery Sports in Ancient Egypt and Interpretation of Their Depictions, *The Journal of International Social Research*, 11(59): 1490-1497
- Koca, F., İmamoğlu, O. (2018).** Sport History of Countries Other Africa of Except Ancient Egypt, *The Journal of International Social Research*, 11(61): 1293-1304
- Koichi, T. (2011).** Women and sports in the ancient world. *Japan J. Phys. Educ. Hlth. Sport Sci.* 56: 19-30, June, 2011
- Karakullukçu Ö.F., İmamoğlu, O. (2020).** Antik Çağlarda Ağırlık Kaldırma ve Halter Sporuna, sh.1-20, Sporda Bilimsel ve Akademik Yaklaşımlar 4, (Ed.: Zeynep Yıldırım- Mine Turgut), Gece kitaplığı, Ankara
- Karakullukçu, Ö.F., İmamoğlu, O. (2021).** Antik Çağlarda Değişik Ülkelerde Kadınların Sporla İlişkisi, Spor ve Bilim, (Editörler: Şirin Pepe-Hüseyin Tolga Esen), sh.181-196, Gece Kitaplığı, Ankara
- Kyle, D.G. (2014).** Sport and Spectacle in the Ancient World, John Wiley & Sons, Ltd, The Atrium, Southern Gate, Chichester, West Sussex.
- Lukas, G. (1982).** Der Sport im Alten Rom. Berlin: Sportverlag.
- Mechikoff, R., Estes, S. (1993).** A History and Philosophy of Sport and Physical Education. Wm. C. Brown & Benhmark Publishers, Oxford, England.
- Memiş, U.A. , Yıldırım, İ. (2011).** Batı Kültürlerinde Kadınların Spora Katılımlarının Tarihsel Gelişimi, *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, XVI(3), 17-26
- Miller, S.G.(2004).** Arete, Greek Sports From Ancient Sources, University of California Press London, 105-106.
- Okudan, B., Koca, F. (2020).** Antik Çağ Yunan Destanlarında Boks Etkinliği, Spor Bilimlerinde Teori ve Araştırmalar, (Ed.: Özgür Karataş), sh.495-506, Gece Kitaplığı, Elazığ
- Okudan, B., İmamoğlu, O. (2021).** Antik Yunanda Kadınların Sporla İlgisi, Spor ve Bilim, (Editörler:Şirin Pepe-Hüseyin Tolga Esen), sh.161-180, Gece Kitaplığı, Ankara
- Şener, O.A. (2018).** Sporting Festivals and Effects in The Ancient Greek Civilization, *The Journal of International Social Research*, 11(61):530-536

Şentürk, A., Özdilek, Ç. (2007). “Antik ve Modern Olimpiyat Oyunlarında Olimpiyat Ateşinin Yakılma Sebepleri ve Bugüne Kadar Düzenlenen Oyunlarda Meşaleyi Taşıma Seremonileri”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 19.

Tekin, A., Tekin, G.(2014). Antik Yunan Dönemi: Spor Ve Antik Olimpiyat Oyunları, Tarih Okulu Dergisi (TOD), Yıl 7, Sayı XVIII; 121-140.

Türkmen, M. (2019). I. Spor Kongresi, "Türk Spor Geleneğinde Kadın Unsuru", 16-18 Mart, Erzurum/Türkiye; 24-30.

Türkmen, M. İmamoğlu, O. Ziyagil, M.A. (2006). Popularity of the Wrestling sport in Turkey and it's comparison with the selected sports, Researches About The Turks All Around The World,163: 77-94

Uslu, L. (2018). Antik Yunan'da Kadın Betimlemeleri ve Kadının Sosyal Statüsü, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Wacker, C. (2016). Women in Ancient Greece - Did They Take Part in Sport?,JOH 3,pp.27-37. <http://isoh.org/wp-content/uploads/2015/03/310.pdf>.

İnternet Kaynakları

<http://www.outsports.com/os/index.php/component/content/>

http://www.bbc.co.uk/history/ancient/greeks/greek_olympics_gallery_06.shtml

http://matriarchy.info/index.php?option=com_content&task=view&id=65&Itemid=113

http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/15/a6/0b.pdf

<https://www.rwaag.org/olympic2>

<http://faculty.elmira.edu/dmaluso/sports/greece/greecewomen.html>

<https://thewire.in/history/cynisca-and-the-Hera>

https://en.wikipedia.org/wiki/Hera_Games

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1873-0820-2

<https://bianet.org/bianet>

Extended Summary

Introduction

The history of sports goes back to ancient times as well as influencing different cultures throughout the ages. Sport has shown its popularity in every era as a cultural element. Unmarried women participated in running races at the Hera festivals held every four years. Some have suggested that the Hera games were Panhellenic. Local festivals that only women and girls could participate in were separate from the ancient Olympics. At the Olympics, competitions were open to men only, women were prohibited from participating. But there were some exceptions. A good example is the Spartan king Arkhidamos' daughter Kyniska winning a chariot race at Olympia. In ancient Greece, the Olympics were a festival for men only. Women had their own festivals. According to Pausanias, women were not always excluded. It is believed that some men bring a hetaera (well-educated and cultured female friend) with them. The subject of women and sports was frequently discussed in ancient times and has been a popular topic among sports sociologists and sports historians. However, the results point to a lack of information and misinterpretation of old sources.

Findings, Discussion and Results

Ancient Greek women had their place at home, they had no place in games. It seemed unnecessary for girls to participate in physical education or activities, since women's jobs were only to work at home or to become nuns and work for priests. There were two classes of women in ancient Greek culture. In ancient Greek, Hetairai: means more sophisticated, cultured (but not suitable for the home). Often in beauty places naked women are found. However, they were not found in sporting environments. Girls of marriageable age, with the exception of nuns, could not participate in the Olympic Games. Women participated in sports activities to honor the goddess Hera and to be strong. From time to time, women were banned from participating in sports activities and those who participated even as spectators were punished. Although prohibitions are mentioned, it has been determined that there are women playing with balls, driving, swimming and wrestling. Prizes were awarded to the losers as well as the winners. While men competed naked, women competed in hera games dressed. It is seen that they place category thinking in sports competitions. In ancient Greece, women could be considered as people who rebelled against gender discrimination through sports. The struggles of ancient women to persuade women to do more sports can be given as an example. While men competed naked, women competed in hera games dressed. It is seen that they place category thinking in sports competitions. In ancient Greece, women could be considered as people who rebelled against gender discrimination through sports. The struggles of ancient women to persuade women to do more sports can be given as an example.

How to cite: Ece, C., Cetin, S. (2021). Sports and Hera Games for Women in Ancient Greece. *Journal of Sport and Recreation Researches*, 3(SI1), 24-37. Doi: 10.52272/srad.980672